

B Rechtsgeleerdheid | B Fiscaal Recht
Universiteit van Amsterdam

© 2024 Academion

www.academion.nl
info@academion.nl

Projectcode P2216

Inhoud

Samenvatting	4
Scoretabel	5
Introductie	6
Procedure	6
Panel	7
Informatie over de opleidingen	9
Beschrijving van de beoordelingsstandaarden	10
Organisatie	10
Aanbevelingen van het vorige visitatiepanel	10
Standaard 1. Beoogde leerresultaten	11
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	13
Standaard 3. Toetsing	20
Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten	22
Eindoordeel	23
Ontwikkelpunten	23
Bijlage 1. Beoogde leerresultaten	24
Bijlage 2. Opleidingscurriculum	28
Bijlage 3. Bezoekprogramma	34
Bijlage 4. Geraadpleegde materialen	36

Samenvatting

Beoogde leerresultaten

In de afgelopen jaren heeft de Faculteit der Rechtsgeleerdheid gewerkt aan een herijking van de uitstroomprofielen voor het bacheloronderwijs. Een duidelijk doel is studenten kritisch en onderzoekend te leren denken en hen te stimuleren een professionele identiteit te ontwikkelen. Het onderwijs dient niet slechts nationaal, maar ook internationaal georiënteerd te zijn en bovendien perspectieven uit andere wetenschappen te betrekken. Het panel vindt het gekozen profiel voor de bacheloropleidingen duidelijk, eigentijds, motiverend, en geworteld in een heldere onderwijsvisie. Het profiel lijkt bovendien breed gedragen te worden door de docenten. Met het nieuwe profiel heeft de opleiding de aansluiting met de Nederlandse rechtspraktijk sterk verbeterd.

Het panel vindt dat de leerdoelen van beide opleidingen wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie in overeenstemming zijn met nationale en internationale eisen. Ook weerspiegelen de beoogde leerresultaten het gekozen profiel van de opleidingen. Hoewel zowel de oude als de nieuwe sets leerdoelen aan deze eisen voldoen, vindt het panel dat de vernieuwde leerdoelen duidelijker het beoogde niveau weergeven en ook beter aansluiten bij actuele maatschappelijke ontwikkelingen.

In combinatie met de juiste vervolgopleiding leveren beide bacheloropleidingen civiel effect op. De bacheloropleiding Fiscaal Recht voldoet in combinatie met juiste vervolgopleiding aan de materiële eisen van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs. De opleidingen onderhouden zowel via een facultaire adviesraad als via (gast)docenten contacten met het werkveld. Het panel heeft hier waardering voor.

Onderwijsleeromgeving

Het panel constateert dat de curricula van beide opleidingen evenwichtig en samenhangend zijn, met een duidelijke opbouw in vakken van veelal 6 EC. De studenten van de bachelor Rechtsgeleerdheid hebben in het derde jaar ruime keuzevrijheid om hun eigen interesses te volgen; voor de studenten van de bachelor Fiscaal Recht ligt het programma meer vast. Dit vindt het panel te verantwoorden. In de opleiding Fiscaal Recht is er veel aandacht voor maatschappelijke thema's en beroepsethiek, wat past bij het profiel van de opleiding. Ook wordt de fiscaliteit vanuit verschillende perspectieven benaderd, zowel vanuit het perspectief van ondernemingen als dat van de overheid. Het panel vindt dit evenwicht aanwezig, en moedigt de opleiding aan het voor de toekomst te bewaren. Vanaf het studiejaar 2023-2024 zijn voor beide opleidingen de curricula vernieuwd, met een doorlopende vaardighedenleerlijn, integratievakken en multidisciplinaire vakken. Het is nog te vroeg om de nieuwe curricula te beoordelen, maar zij zien er veelbelovend uit en de eerste ervaringen van studenten zijn positief. De werkvormen zijn voldoende gevarieerd en vaak activerend.

De opleidingen staan open voor een veelheid aan vwo-, hbo- en anders opgeleiden; voor elk van deze groepen gelden duidelijke toegangseisen. Het panel vindt het goed dat er een verplichte matchingsprocedure is, in het bijzonder dat er een speciale matching is voor hbo-opgeleiden. De opleidingen zijn studeerbaar en de studenten worden goed begeleid, onder meer door een vaste mentor in het eerste en tweede bachelorjaar.

De docententeams van de opleidingen zijn deskundig en worden door studenten zeer gewaardeerd. De vernieuwingsoperatie heeft van de docenten een hechter team gesmeed, dat energie uitstraalt. Een uitdaging voor de komende jaren is om deze energie vast te houden. Bij de bacheloropleiding Fiscaal Recht hebben de meeste docenten een kleine parttime aanstelling. Dit heeft als voordeel dat zij een ruime en gevarieerde praktijkervaring meebrengen, maar brengt ook uitdagingen met zich mee, met name op het

gebied van stuurbaarheid en bereikbaarheid voor studenten. Het panel waardeert dat de opleiding deze uitdagingen ziet en zich actief inzet om ze het hoofd te bieden. Het feit dat bij de opleiding Fiscaal Recht slechts weinig docenten ervaring hebben met wetenschappelijk onderzoek vergt aandacht, met name wanneer zij optreden als scriptiebegeleider.

Toetsing

Het panel is positief over de toetsing en toetssystematiek die het aantrof bij de bacheloropleidingen en de Faculteit der Rechtsgeleerdheid. Positieve elementen zijn de professioneel en proactief functionerende examencommissie en de heldere vormgeving van het toetssysteem. Met betrekking tot het formuleren van AI-beleid loopt de faculteit voorop, wat volgens het panel een compliment waard is. De toetsing in de beide opleidingen is voldoende gevarieerd en passend. De beoordeling van de scripties geschiedt op goede en gedegen wijze. Wel beveelt het panel aan erop toe te zien dat het eindoordeel op alle formulieren voldoende wordt onderbouwd.

Gerealiseerde leerresultaten

Op basis van de bestudeerde eindwerken en de gegevens over het functioneren van de alumni constateert het panel dat de opleidingen de beoogde leerresultaten realiseren. Het panel complimenteert de opleidingen met het behaalde eindniveau zoals dat uit de scripties blijkt.

Scoretabel

Het panel beoordeelt de opleidingen als volgt:

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3: Toetsing	voldoet
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoet

Algemeen eindoordeel positief

Bacheloropleiding Fiscaal Recht

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3: Toetsing	voldoet
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoet

Algemeen eindoordeel positief

Em. prof. mr. Tineke Cleiren, voorzitter

Drs. Mariette Huisjes, secretaris

Datum: 12 september 2024

Introductie

Procedure

Visitatie

De bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Fiscaal Recht van de Universiteit van Amsterdam werden op 3, 4 en 5 april 2024 door een onafhankelijk peer review panel beoordeeld als onderdeel van de visitatiegroep Rechtsgeleerdheid 1. Dit cluster bestond uit 33 opleidingen van de Erasmus Universiteit Rotterdam, Nyenrode Business Universiteit, Universiteit van Amsterdam en Vrije Universiteit Amsterdam. De beoordeling verliep volgens de procedure en standaarden van het NVAO Beoordelingskader Accreditatiestelsel Hoger Onderwijs Nederland (d.d. september 2018).

In opdracht van het cluster Rechtsgeleerdheid 1 verzorgde evaluatiebureau Academion de begeleiding van de visitatie. Fiona Schouten trad op als coördinator en secretaris. Ook Irene Conradie, Peter Hildering, Mariette Huisjes en Jessica van Rossum waren secretaris binnen het cluster. Zij zijn door de NVAO gecertificeerd en als secretaris geregistreerd. Voor het bezoek aan de UvA was Fiona Schouten secretaris voor de masteropleidingen Arbeidsrecht, Fiscaal Recht, Gezondheidsrecht, Informatierecht, Privaatrecht en Publiekrecht. Mariette Huisjes was secretaris voor de bacheloropleidingen Fiscaal Recht en Rechtsgeleerdheid en de masteropleidingen European Private Law, International and European Law, International Criminal Law, Law & Finance en International Tax Law.

Vorbereiding

In samenspraak met de instellingen en opleidingen stelde Academion het visitatiepanel samen, rekening houdend met de expertise en onafhankelijkheid van de leden en met de consistentie binnen het cluster. De NVAO stemde op 2 januari 2024 in met de samenstelling van het panel. De coördinator instrueerde de panelvoorzitter over haar rol binnen de visitatie volgens het Profiel van de voorzitter (NVAO 2016).

De contactpersonen van de instelling stelden voor het locatiebezoek een bezoekprogramma op in overleg met de coördinator (zie bijlage 3). De Faculteit der Rechtsgeleerdheid selecteerde vervolgens voor elke gespreksronde representatieve gesprekspartners. Daarnaast bepaalde de faculteit dat het ontwikkelgesprek plaats zou vinden na afloop van het bezoek. Op basis van dit gesprek werd een apart ontwikkelverslag gemaakt.

In de aanloop naar de visitatie stuurden de opleidingen een lijst van afgestudeerden over de periode januari tot en met augustus 2023 naar de coördinator. Uit deze lijst selecteerde de panelvoorzitter in samenspraak met de coördinator 15 eindwerken per opleiding. Daarbij hielden zij rekening met de spreiding van de eindcijfers en de beoordelaars. Voorafgaand aan het bezoek stelden de opleidingen de geselecteerde eindwerken met bijbehorende beoordelingsformulieren beschikbaar aan het panel. Ook zonden de opleidingen het panel hun zelfevaluatierapporten en aanvullende stukken toe (zie bijlage 4).

De panelleden bestudeerden de ontvangen informatie en stuurden hun bevindingen op naar de secretaris. De secretaris verzamelde de vragen en opmerkingen van het panel in een document en verspreidde dit onder de panelleden. Kort voor de visitatie hield het panel een vooroverleg waarin de voorlopige bevindingen naar aanleiding van het zelfevaluatierapport, de gelezen eindwerken en de taakverdeling ter sprake kwamen. Ook werd het panel geïnformeerd over de van toepassing zijnde beoordelingskaders, de werkwijze en de planning van visitaties en rapportage.

Bezoek

Tijdens het locatiebezoek sprak het panel met verschillende opleidingsvertegenwoordigers (zie bijlage 3). Ook bood het panel studenten en docenten de gelegenheid om informeel met het panel te spreken tijdens een inloopspreekuur. Van deze gelegenheid is geen gebruikgemaakt. Het panel beëindigde de visitatie met een intern overleg om de voorlopige bevindingen te formuleren. Ter afsluiting van de visitatie gaf de voorzitter een publieke mondelinge toelichting, waarin zij de voorlopige indrukken, algemene observaties en suggesties voor ontwikkelpunten van het panel presenteerde.

Rapportage

De secretaris schreef een conceptrapport op basis van de bevindingen van het panel en legde dat voor aan de coördinator voor een collegiale toets. Daarna vroeg de secretaris de panelleden om het rapport te bekijken en van feedback te voorzien. Na verwerking van de feedback en na akkoord van het panel stuurde de secretaris het rapport naar de Faculteit der Rechtsgeleerdheid met het verzoek om feitelijke onjuistheden te melden. De secretaris paste de feitelijke onjuistheden in het rapport aan in overleg met de panelvoorzitter. Vervolgens stelde het panel het rapport vast en stuurde de coördinator het naar de Faculteit der Rechtsgeleerdheid en de Universiteit van Amsterdam.

Panel

Bij de clustervisitatie Rechtsgeleerdheid 1 zijn de volgende panelleden betrokken:

- Em. prof. mr. C.P.M. (Tineke) Cleiren, emeritus hoogleraar Straf- en Strafprocesrecht aan de Universiteit Leiden (voorzitter);
- Prof. dr. E. (Elisabeth) Alofs, hoofddocent Familie- en Familiaalvermogensrecht aan de Vrije Universiteit Brussel (België);
- Prof. dr. J.N. (Jan) Bouwman, hoogleraar Belastingrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen;
- Prof. mr. dr. L.H.J. (Maurice) Adams, hoogleraar Encyclopedie van het Recht aan Tilburg University;
- Prof. dr. M.M.T.A. (Marcel) Brus, hoogleraar Internationaal Publiekrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen;
- Em. prof. dr. H.E.G.S. (Hildegard) Schneider, emeritus hoogleraar European Law aan Maastricht University;
- Prof. mr. dr. S.E. (Steven) Bartels, hoogleraar Burgerlijk Recht aan de Radboud Universiteit;
- Prof. dr. R.A. (Ramses) Wessel, hoogleraar Europees Recht aan de Rijksuniversiteit Groningen;
- Prof. dr. I.J.J. (Irene) Burgers, hoogleraar Internationaal en Europees Belastingrecht, en Economics of Taxation aan de Rijksuniversiteit Groningen;
- Prof. dr. mr. T. (Ton) Liefwaard, hoogleraar Kinderrechten aan de Universiteit Leiden;
- N. (Noor) Kikken BSc., bachelorstudent Fiscaal Recht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam (student-lid);
- D. (David) de Wit, bachelorstudent Rechtsgeleerdheid aan de Universiteit van Amsterdam (student-lid);
- T. (Tuncay) Yazar, masterstudent Staats- en Bestuursrecht, resp. Arbeidsrecht aan de Universiteit van Amsterdam (student-lid);
- Prof. mr. dr. W.D. (Wilbert) Kolkman, hoogleraar Algemene Rechtswetenschap en Familievermogensrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen (referent);
- Mr. dr. I.M. (Martje) Boekema, universitair docent Staats- en Bestuursrecht en Rechtstheorie aan de Universiteit Utrecht (referent);
- Mr. dr. J.M. (Jens) Iverson, universitair docent Internationaal Recht aan de Universiteit Leiden (referent);
- Prof. mr. dr. A.M. (Aline) Klingenberg, hoogleraar Onderwijsinnovatie, Datadelen en Communicatierecht aan de Rijksuniversiteit Groningen (referent);

- Mr. dr. W.G.M. (Willem) Plessen, emeritus universitair hoofddocent Arbeidsrecht aan de Tilburg University (referent);
- Mr. M.F. (Melita) van der Mersch, partner en advocaat Gezondheidsrecht bij Velink & De Die advocaten (referent);
- Dr. S.F.W. (Steffie) van den Bosch LL.M., universitair docent Privaat-, Zaken- en Arbeidsrecht aan de Tilburg University (referent);
- Mr. dr. E.G.D. (Emanuel) van Dongen LL.M., universitair hoofddocent Privaatrecht aan de Universiteit Utrecht (referent);
- Prof. dr. S.A.C.M. (Saskia) Lavrijssen, hoogleraar Economic Regulation and Market Governance of Network Industries aan Tilburg University (referent);
- Prof. mr. dr. A.C. (Aart) Hendriks, hoogleraar Gezondheidsrecht aan de Universiteit Leiden (referent);
- Em. prof. mr. D.F.M.M. (Niek) Zaman, emeritus hoogleraar Notarieel Ondernemingsrecht aan de Universiteit Leiden en adviseur bij Loyens & Loeff N.V. (referent);
- Mr. dr. S.N. (Simone) de Valk, universitair docent Arbeidsrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen (referent);
- Mr. dr. M.D.J. (Matthijs) van der Wulp, universitair docent Fiscaal Recht en Fiscale Economie aan Tilburg University (referent);
- Mr. dr. W. (Walter) Dijkshoorn, seniorjurist bij de Directie Bestuursrechtspraak van de Raad van State (referent).

Het panel dat de bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Fiscaal Recht van de Universiteit van Amsterdam beoordeelde, bestond uit de volgende leden:

- Em. prof. mr. C.P.M. (Tineke) Cleiren, emeritus hoogleraar Straf- en Strafprocesrecht aan de Universiteit Leiden (voorzitter);
- Prof. dr. E. (Elisabeth) Alofs, hoofddocent Familie- en Familiaalvermogensrecht aan de Vrije Universiteit Brussel (België);
- Prof. dr. J.N. (Jan) Bouwman, hoogleraar Belastingrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen;
- Prof. mr. dr. L.H.J. (Maurice) Adams, hoogleraar Encyclopedie van het Recht aan Tilburg University;
- Prof. dr. M.M.T.A. (Marcel) Brus, hoogleraar Internationaal Publiekrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen;
- Em. prof. dr. H.E.G.S. (Hildegard) Schneider, emeritus hoogleraar European Law aan Maastricht University;
- Prof. mr. dr. S.E. (Steven) Bartels, hoogleraar Burgerlijk Recht aan de Radboud Universiteit;
- N. (Noor) Kikken BSc., bachelorstudent Fiscaal Recht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam (studentlid);
- Prof. dr. I.J.J. (Irene) Burgers, hoogleraar Internationaal en Europees Belastingrecht, en Economics of Taxation aan de Rijksuniversiteit Groningen (referent);
- Mr. dr. I.M. (Martje) Boekema, universitair docent Staats- en Bestuursrecht en Rechtstheorie aan de Universiteit Utrecht (referent);
- Mr. dr. J.M. (Jens) Iverson, universitair docent Internationaal Recht aan de Universiteit Leiden (referent);
- Prof. mr. dr. A.M. (Aline) Klingenberg, hoogleraar Onderwijsinnovatie, Datadelen en Communicatierecht aan de Rijksuniversiteit Groningen (referent);
- Mr. dr. W.G.M. (Willem) Plessen, emeritus universitair hoofddocent Arbeidsrecht aan de Tilburg University (referent);
- Mr. M.F. (Melita) van der Mersch, partner en advocaat Gezondheidsrecht bij Velink & De Die advocaten (referent);

- Dr. S.F.W. (Steffie) van den Bosch LL.M. M.Sc., universitair docent Privaat-, Zaken- en Arbeidsrecht aan de Tilburg University (referent).

Informatie over de opleidingen

Naam van de instelling: Universiteit van Amsterdam
 Status van de instelling: Bekostigde instelling
 Resultaat instellingstoets: Positief

Naam van de opleiding: Rechtsgeleerdheid
 CROHO-nummer: 50700
 Niveau van de opleiding: Bachelor
 Oriëntatie van de opleiding: Academisch
 Aantal studiepunten: 180 EC
 Afstudeerrichtingen: -
 Locatie: Amsterdam
 Variant(en): Voltijd
 Onderwijstaal: Nederlands
 Inleverdatum NVAO: 1 november 2024

Naam van de opleiding: Fiscaal Recht
 CROHO-nummer: 56827
 Niveau van de opleiding: Bachelor
 Oriëntatie van de opleiding: Academisch
 Aantal studiepunten: 180 EC
 Afstudeerrichtingen: -
 Locatie: Amsterdam
 Variant(en): Voltijd
 Onderwijstaal: Nederlands
 Inleverdatum NVAO: 1 november 2024

Beschrijving van de beoordelingsstandaarden

Organisatie

De bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Fiscaal Recht worden verzorgd door het Amsterdam College of Law, onderdeel van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam (UvA). Een opleidingsdirecteur heeft de leiding over de organisatie en de kwaliteit van het onderwijs. Docenten die aan deze bacheloropleidingen bijdragen komen uit de afdelingen Algemene Rechtsleer, Privaatrecht, Internationaal & Europees recht, Publiekrecht en Arbeidsrecht, Informatierecht en Law & Economics. Beide bacheloropleidingen vallen grotendeels samen, maar studenten van de bachelor Fiscaal Recht volgen specifieke fiscaalrechtelijke vakken, gegeven door docenten uit de sectie Fiscaal Recht. Deze bacheloropleidingen vallen onder verschillende opleidingscommissies, respectievelijk de Opleidingscommissie Bachelor Rechtsgeleerdheid en de Opleidingscommissie Fiscaal Recht, die tevens waakt over de kwaliteit van de masteropleiding Fiscaal Recht. De bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid trekt de laatste jaren tussen de 700 en 800 nieuwe studenten; de bacheloropleiding Fiscaal Recht 70 tot 100.

Aanbevelingen van het vorige visitatiepanel

In 2018 kwam het visitatiepanel dat toen de opleidingen beoordeelde met de volgende aanbevelingen voor beide opleidingen.

- Prioriteer de beoogde leerdoelen. Het is niet realistisch om van alle studenten te verwachten dat zij voor alle leerdoelen het beoogde ambitieniveau halen. Besteed in de beoogde leerdoelen aandacht aan Engelse taalvaardigheid. (standaard 1)
- Bevorder deelname aan werkcolleges. Zorg voor meer (verplichte) opdrachten en feedback om vaardigheden te trainen. Maak deelname aan een oefenrechtbank voor alle studenten verplicht. (standaard 2)
- Verhoog het aantal opdrachten waarmee schrijfvaardigheid wordt getoetst. (standaard 3)

De aanbevelingen van het vorige visitatiepanel waren voor het Amsterdam College of Law mede aanleiding om in 2019 te starten met het project Onderwijsvernieuwing Bacheloropleidingen. Het project had als doel het onderwijs een minder vrijblijvend karakter te geven en het vaardighedenonderwijs te versterken. Er is een probleemanalyse uitgevoerd, de beoogde leerresultaten zijn opnieuw geformuleerd en het curriculum is hierop aangepast. Het vernieuwde onderwijsprogramma wordt stapsgewijs ingevoerd: bachelorjaar 1 in studiejaar 2023-2024, bachelorjaar 2 in 2024-2025 en bachelorjaar 3 in 2025-2026. Op het moment dat het huidige panel de bacheloropleidingen bezoekt, bevonden deze zich dus in een transitiefase. Het panel is tevreden over de inspanningen van de opleidingen om de aanbevelingen van het vorige visitatiepanel op te volgen. In het rapport gaat het panel nader in op deze specifieke aanbevelingen.

Standaard 1. Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Bevindingen

Profiel beide opleidingen

In de afgelopen jaren heeft de Faculteit der Rechtsgeleerdheid gewerkt aan een eigen onderwijsvisie, gebaseerd op de overkoepelende onderwijsvisie van de UvA en het Facultair Strategisch Plan 2021-2026. Uitgangspunten zijn onder meer dat studenten kritisch en onderzoekend leren denken, dat zij worden gestimuleerd om een professionele identiteit te ontwikkelen, dat het onderwijs internationaal georiënteerd is en ook perspectieven uit andere wetenschappen bij het onderwijs betreft, en dat ervaringsonderwijs (oefenen met realistische simulaties) een belangrijke rol speelt.

De vernieuwde bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Fiscaal Recht hebben een helder uitstroomprofiel: zij willen kritische, maatschappelijk betrokken juristen opleiden die nadenken over hoe het recht kan bijdragen aan een rechtvaardige samenleving. Om hen in die rol te faciliteren bieden de opleidingen hun studenten een grondige kennis van het recht, leren zij hen de vaardigheden om deze kennis toe te passen in een juridisch-professionele context en trainen zij hen in een academische onderzoekende houding. Hierbij worden studenten bewust gemaakt van de maatschappelijke betekenis van het recht en van hun verantwoordelijkheid als jurist in een diverse, complexe samenleving die voor grote uitdagingen staat. Zo ontvangen studenten een academisch uitdagende juridische basisopleiding, waarmee zij goed toegerust kunnen beginnen aan een masteropleiding.

Het panel vindt het gekozen profiel voor de bacheloropleidingen duidelijk, eigentijds en motiverend, en geworteld in een uitgesproken onderwijsvisie. Het profiel lijkt bovendien breed gedragen te worden door de docenten; ook in dat opzicht is de vernieuwingsoperatie geslaagd. Met het nieuwe profiel heeft de opleiding de aansluiting met de Nederlandse rechtspraktijk sterk verbeterd.

Beoogde leerresultaten: beide opleidingen

Het bachelorniveau van de opleidingen is geconcretiseerd in beoogde leerresultaten op het gebied van kennis en inzicht, toepassen van kennis en inzicht, oordeelsvorming, communicatie en leervaardigheden. Deze verdisconteren het domeinspecifieke referentiekader Rechtsgeleerdheid (2016) en de Dublin-descriptoren voor bacheloropleidingen. Ook zijn ze opgesteld in lijn met het verkrijgen van het civiel effect. Samen met het uitstroomprofiel zijn ook de leerdoelen vernieuwd. De nieuwe leerdoelen gelden vanaf het eerstejaarscohort 2023-2024; voor eerdere cohorten gelden de oude leerdoelen. Voor een volledig overzicht van de beoogde leerresultaten, zie bijlage 1.

Het panel heeft leerdoelen bestudeerd in verhouding tot het domeinspecifieke referentiekader Rechtsgeleerdheid en de Dublin-descriptoren die voor Europese landen de verwachtingen van een bacheloropleiding expliciet maken. Het concludeert dat de leerdoelen wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie in overeenstemming zijn met nationale en internationale eisen zoals verwoord in deze documenten. Na het succesvol afronden van een van beide bacheloropleidingen zijn de studenten in staat tot het duiden en oplossen van (fiscaal-)juridische vraagstukken. Hoewel beide sets leerdoelen adequaat zijn, vindt het panel dat de vernieuwde leerdoelen ten opzichte van de oude leerdoelen duidelijker het beoogde niveau weergeven en ook beter aansluiten bij actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Zo worden de vaardigheden die van een jurist verlangd worden explicieter benoemd en is er meer aandacht voor

metajuridische perspectieven. Het panel vindt de leerdoelen ambitieus, maar niet onrealistisch en passend bij een wetenschappelijke bacheloropleiding.

Het panel kan zich erin vinden dat beheersing van de Engelse taal niet is opgenomen in de leerdoelen (zoals het vorige visitatiepanel voorstelde), maar dat de studenten wel incidenteel in aanraking komen met Engelse teksten. Dit is een goede voorbereiding op de masteropleiding, waar soms het Engels meer prominent aanwezig is.

Beoogde leerresultaten: B Fiscaal Recht

Bachelorstudenten Fiscaal Recht verwerven naast algemene juridische kennis en vaardigheden inzicht in de impact van belastingheffing. De afgestudeerden kunnen (fiscaal-)juridische thema's duiden en kritisch benaderen vanuit verschillende invalshoeken. De opleiding is erop gericht een degelijke basis te bieden op onderdelen van het belastingrecht, zodat deze kennis in een fiscale masteropleiding verder kan worden uitgediept. In de beoogde leerresultaten van de bacheloropleiding Fiscaal Recht is sprake van 'grondige kennis van het recht, in het bijzonder van het materieel en formeel belastingrecht', in de leerdoelen van de masteropleiding Fiscaal Recht is sprake van 'diepgaande kennis'. Deze bewoordingen willen de geformuleerde ambitie tot uitdrukking brengen om in de bachelor een basis te leggen die in de master verder wordt uitgediept. Met een kleine aanpassing zou dit in de leerdoelen nader kunnen worden toegelicht, om verwarring over de gebruikte terminologie te voorkomen.

Aansluiting op de arbeidsmarkt: beide opleidingen

Voor beide opleidingen geldt dat zij qua profilering en leerdoelen zijn afgestemd op het beroepenveld en de vereisten die van daaruit worden gesteld. Het Amsterdam College of Law laat zich over de inrichting van zijn opleidingen adviseren door een werkveldadviesraad, om er zeker van te zijn dat de kennis en vaardigheden van de studenten aansluiten bij de behoeften van het beroepenveld. Met deze werkveldadviesraad is ook het nieuwe uitstrooprofiel besproken. Aansluiting van de opleiding op de arbeidsmarkt wordt tevens bevorderd door alumni die bij het onderwijs betrokken zijn via bijvoorbeeld gastcolleges en stages. De diploma's van beide bacheloropleidingen leveren in combinatie met het diploma van een juridische masteropleiding civiel effect op, zoals is vastgesteld in het Convenant Civiel Effect door het Overlegorgaan Juridische Faculteiten in samenwerking met de Nederlandse Orde van Advocaten en de Raad voor de rechtspraak. Het panel herkent dat de leerdoelen aansluiten op de eisen en wensen van de arbeidsmarkt. Dit geldt zeker ook voor de nadruk op vaardigheden en kritische reflectie in de vernieuwde leerdoelen.

Aansluiting op de arbeidsmarkt: B Fiscaal Recht

Het diploma van de bacheloropleiding Fiscaal Recht voldoet in combinatie met het diploma van een masteropleiding met tenminste 30 EC fiscale vakken aan de materiële eisen van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs. Ook biedt de opleiding in combinatie met een master Fiscaal Recht of Fiscale Economie toegang tot het Register Belastingadviseurs. Dat wil zeggen dat de gecombineerde diploma's de bevoegdheid geven als jurist op te treden in het Nederlands rechtstelsel. Naast deze formele aansluiting op de arbeidsmarkt is de opleiding ook praktisch goed geworteld in de beroepspraktijk, doordat het merendeel van de docenten in de fiscale vakken daarin werkzaam is en zo hun ervaringen rechtstreeks met de studenten kan delen.

Overwegingen

In de afgelopen jaren heeft de Faculteit der Rechtsgeleerdheid gewerkt aan een vernieuwing van de uitstrooprofielen voor het bacheloronderwijs. Een duidelijk doel is studenten kritisch en onderzoekend te leren denken en hen te stimuleren een professionele identiteit te ontwikkelen. Het onderwijs dient niet slechts nationaal, maar ook internationaal georiënteerd te zijn en bovendien perspectieven uit andere

wetenschappen te betrekken. Het panel vindt het gekozen profiel voor de bacheloropleidingen duidelijk, eigentijds, motiverend, en geworteld in een heldere onderwijsvisie. Het profiel lijkt bovendien breed gedragen te worden door de docenten. Met het nieuwe profiel heeft de opleiding de aansluiting met de Nederlandse rechtspraak sterk verbeterd.

Het panel vindt dat de leerdoelen van beide opleidingen wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie in overeenstemming zijn met nationale en internationale eisen. Ook weerspiegelen de beoogde leerresultaten het gekozen profiel van de opleidingen. Hoewel zowel de oude als de nieuwe sets leerdoelen aan deze eisen voldoen, vindt het panel dat de vernieuwde leerdoelen duidelijker het beoogde niveau weergeven en ook beter aansluiten bij actuele maatschappelijke ontwikkelingen.

In combinatie met de juiste vervolgopleiding leveren beide bacheloropleidingen civiel effect op. De bacheloropleiding Fiscaal Recht voldoet in combinatie met juiste vervolgopleiding aan de materiële eisen van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs. De opleidingen onderhouden zowel via een facultaire adviesraad als via (gast)docenten contacten met het werkveld. Het panel heeft hier waardering voor.

Conclusie

Het panel oordeelt voor beide opleidingen dat ze op standaard 1 voldoen.

Standaard 2. Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Bevindingen

Curriculum en werkvormen: B Rechtsgeleerdheid

Ten tijde van de visitatie waren beide bacheloropleidingen in transitie: studenten die in het studiejaar 2023-2024 zijn ingestroomd volgen een vernieuwd curriculum; eerdere cohorten volgen het programma dat gold in hun startjaar. Wel zijn ook in het oude curriculum voor veel vakken al de nodige aanpassingen doorgevoerd, met name op het gebied van werkvormen en didactiek. Bij de beoordeling van de opleidingen heeft het panel zich in eerste instantie gericht op de situatie ten tijde van de visitatie. Tegelijkertijd heeft het panel de plannen voor het vernieuwde curriculum van de bachelorjaren twee en drie bestudeerd en waar van toepassing betrokken in zijn oordeel over de opleidingen. Voor een volledig overzicht van de curricula, zie bijlage 2.

In lijn met de eisen voor het civiel effect bevat het eerste studiejaar van de bachelor Rechtsgeleerdheid inleidende vakken (steeds van 6 EC) in de positiefrechtelijke disciplines Strafrecht, Staats- en Bestuursrecht, Privaatrecht en bovendien Internationaal en Europees recht. Daarnaast bevat het eerste studiejaar een verdiepend privaatrechtelijk vak (Personen- en Familierecht), drie metajuridische vakken (Grondslagen van het recht, Recht en Gedrag, Juridische beroepen en beroepsethiek) en twee projectvakken (Rechtsstaat en democratie en Digitalisering). In het tweede en derde bachelorjaar ligt de nadruk op verdieping. De hoofdmoot wordt gevormd door positiefrechtelijke vakken op het terrein van privaatrecht, nationaal publiekrecht, en internationaal en Europees recht. Elk van die beide jaren bevat daarnaast één metajuridisch vak: het tweede jaar Europese rechtsgeschiedenis, het derde jaar Rechtsfilosofie. Het derde bachelorjaar begint in het oude curriculum (dat op het moment van de visitatie door de meeste studenten werd gevolgd) met een vrije ruimte van 30 EC (na invoering van het nieuwe curriculum in vanaf cohort 2023-2024 wordt dit 15 EC). Dit biedt gelegenheid voor een studieverblijf in het buitenland, een stage of het volgen van een – interdisciplinaire – minor dan wel enkele losse keuzevakken. Tevens bevat het derde bachelorjaar vier

verplichte vakken en volgen studenten een scriptietraject van 6 EC. Minoren die worden aangeboden zijn onder meer de Togaminor, Fiscaal recht, Law & Economics en Mensenrechten in de moderne samenleving. De minoren hebben een omvang van 15 EC. Gebonden keuzevakken (van 6 EC) die worden aangeboden zijn bijvoorbeeld Arbeidsrecht en Informatierecht. Vanaf het studiejaar 2023-2024 worden drie integratievakken aangeboden: het verplichte integratievak Fundamentele Rechten en twee keuzevakken, te weten Integratievak Arbeidsrecht en Integratievak Insolventierecht.

De leerlijnen waaruit het curriculum is opgebouwd zijn Positief recht, Recht in perspectief, Globalisering & Europeanisering, Professionele identiteit en Academische juridische vaardigheden. De geformuleerde leerlijndoelen (ongeveer vijf per leerlijn) zijn verspreid over het curriculum aan verschillende vakken gekoppeld, waardoor gedurende de hele opleiding aan het bereiken van de leerlijndoelen wordt bijgedragen. Voor iedere leerlijn is een leerlijncoördinator benoemd om erop toe te zien dat de leerlijndoelen bij voldoende vakken aan bod komen en dat daarin een zodanige opbouw aanwezig is dat uiteindelijk de bijbehorende eindtermen worden gehaald. Voor studenten die extra uitdaging en verdieping zoeken verzorgt de opleiding een honoursprogramma van 30 EC in aanvulling op het reguliere curriculum.

De opleiding kent een combinatie van kleinschalige en grootschaligere onderwijsvormen. Werkgroepen zijn bedoeld om interactie te stimuleren; hoorcolleges bieden inspiratie, verdieping, structuur en context. In het eerste bachelorjaar is aanwezigheid bij ten minste zes van de zeven werkgroepen verplicht, evenals het voorbereid zijn op de werkgroep. Aanwezigheid bij hoorcolleges is niet verplicht. Na afloop van het hoorcollege wordt een opname beschikbaar gesteld. Naast de colleges op de campus wordt bij veel vakken asynchroon onderwijs aangeboden, in de vorm van kennisclips, thematische minicolleges, podcasts en e-learnings. In het nieuwe curriculum volgen studenten in ieder regulier onderwijsblok tijdens de eerste twee jaren van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid naast twee inhoudelijke vakken het vaardighedenonderwijs van de Amsterdam Law Firm. Dit vaardighedenonderwijs is verplicht en bestaat uit kleinschalige bijeenkomsten (15 deelnemers in vaste halfjaargroepen) onder leiding van een docent. De studenten voeren hierin afwisselend individueel en in groepsverband opdrachten uit rondom thematische dossiers: simulaties, pleidooien, essays, debatten, oefenrechtbanken, reflecties, onderhandelingen, adviesbrieven, etc. De dossiers hangen inhoudelijk samen met de vakken die parallel gevolgd worden, zodat het vaardighedenonderwijs tevens bijdraagt aan de inhoudelijke verdieping van de leerstof van die vakken. Wie gedurende een semester te vaak afwezig is geweest of te weinig inzet heeft getoond dient in een later studiejaar het vaardighedenonderwijs van het desbetreffende semester nogmaals te volgen.

De bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid wordt afgesloten met het vak Bachelorscriptie. Dit vak wordt twee keer per jaar aangeboden en beslaat een geheel semester, zodat de studielast gespreid wordt en voldoende begeleidingsmomenten kunnen worden ingepland. De tot het scriptievak toegelaten studenten geven een drietal rechtsgebieden op waarbinnen zij hun scriptie zouden willen schrijven. Door middel van een algoritme wordt getracht studenten in te delen in het gebied van hun eerste of tweede voorkeur en doorgaans is dit succesvol. Vervolgens worden zij ingedeeld bij een scriptiebegeleider vanuit dit rechtsgebied. Er zijn vaste momenten voor het inleveren van de concept-opzet, de definitieve opzet, de conceptversie, de eindversie en voor de mondelinge presentatie en verdediging. Studenten ontvangen na elke fase in het tijdspad feedback van de begeleider, waarbij geldt dat er minimaal drie 'live' contactmomenten plaatsvinden en er daarnaast e-mailcontact is.

Het panel concludeert dat het huidige curriculum van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid een compleet overzicht biedt van het positieve recht en voldoende aandacht besteedt aan metajuridica. Het is een mooi, samenhangend curriculum dat studenten in staat stelt om alle leerdoelen te halen en voldoet aan de eisen uit het Convenant Civiel Effect. Er zijn duidelijke leerlijnen, die goed bewaakt worden. De logische opbouw

met steeds vakken van 6 EC geeft de studenten houvast en structuur. Het derde bachelorjaar geeft de studenten van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid de vrijheid om hun eigen interesses te volgen. De vormgeving van het scriptietraject als vak vindt het panel bevorderlijk voor de studeerbaarheid.

De innovaties die in gang zijn gezet acht het panel goed navolgbaar gegeven het nieuwe profiel en de nieuwe leerdoelen. Het oude curriculum van de bacheloropleidingen voldoet reeds aan alle eisen, maar het vernieuwde curriculum ziet ook het panel als een verbetering: meer integratievakken, meer multidisciplinaire vakken en meer aandacht voor professionele identiteit. Ten tijde van de visitatie was het nog te vroeg om het nieuwe curriculum op resultaten te beoordelen, maar het ziet er veelbelovend uit. Zo toont de eerste lichting studenten die het eerste blok van het vernieuwde eerstejaarsprogramma volgden zich enthousiast over het vak Grondslagen van het Recht, waarvan zij het filosofisch aspect als verrassend ervoeren. De studenten vinden ook de Amsterdam Law Firm, met zijn praktische trainingen, een zeer waardevolle toevoeging aan het curriculum. Het panel wil wel het belang benadrukken van onderzoeksvaardigheden. Ze horen bij 'academische vaardigheden' en zijn dus onderdeel van de vaardighedenleerlijn in het curriculum.

De werkvormen zijn voldoende afwisselend en activerend. Het curriculum stelt de studenten in staat de beoogde leerdoelen te realiseren. Door het voor alle studenten verplicht stellen van de werkgroepen en het vaardighedenonderwijs heeft het Amsterdam College of Law volgens het panel goed gevolg gegeven aan de aanbevelingen van het vorige visitatiepanel, dat het onderwijs te vrijblijvend vond. De vernieuwing van het onderwijs was een grote operatie, die veel heeft gevraagd van alle betrokken docenten, maar ook veel heeft opgeleverd: meer evenwichtige, boeiende opleidingen met een goede balans tussen positief recht en metajuridische reflectie, en een mooie vervlechting van theoretische kennisoverdracht en vaardighedenonderwijs. De vernieuwing heeft ook geleid tot een gevoel van samenhang onder docenten, wat de kwaliteit van het onderwijs indirect ten goede komt.

Het panel heeft met plezier en bewondering een korte excursie gemaakt naar de Amsterdam Law Hub, een broedplaats waar studenten via een stage, een cursus of een extracurriculaire activiteit rechtstreeks in aanraking komen met juridische vragen van maatschappelijke organisaties en individuen. Het panel vindt dit een originele manier om studenten te trainen en kennis te laten maken met wat de maatschappij van hen vraagt.

De bacheloropleiding voldoet, in combinatie met de juiste masteropleiding, aan de eisen gesteld in het Convenant Civiel Effect. Het panel heeft dit kunnen vaststellen op basis van een overzicht in de zelfevaluatie van vakinhoudelijke elementen die aan deze eisen gekoppeld zijn.

Curriculum en werkvormen: B Fiscaal Recht

Studenten van de bacheloropleiding Fiscaal Recht volgen naast de vijf leerlijnen die zij delen met de studenten Rechtsgeleerdheid een zesde leerlijn fiscaal recht. In het eerste bachelorjaar volgen studenten nagenoeg het programma voor de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid. Het verschil is dat zij een inleidend vak Fiscaal Recht volgen van 6 EC terwijl het vak Recht en Gedrag vervalt. De gedachte hierachter is dat de verwevenheid tussen het recht en menselijk gedrag in de fiscale vakken voldoende aan bod komt. In het tweede en derde bachelorjaar ligt de nadruk voor de fiscalisten op verbreding en verdieping van de fiscaal-juridische component, naast uitbreiding van de juridische basis in colleges die worden gedeeld met de bachelorstudenten Rechtsgeleerdheid. Inhoudelijk focust het tweede bachelorjaar op de fiscale positie van natuurlijke personen. Die komt aan bod in de vakken Inleiding belastingrecht particulieren en Inleiding inkomstenbelasting directeuren-grotaandeelhouders (vanaf 2025-2026 heten de vakken anders). Studenten volgen in het tweede jaar tevens het metajuridische vak Europese rechtsgeschiedenis en het vak

Fiscaal bestuursrechtelijk onderzoek (vanaf 2024/2025 Projectvak Belastingprocesrecht), waarin vaardigheden worden getraind. In het derde bachelorjaar ligt de nadruk op de fiscale positie van ondernemingen, bij de vakken Inleiding belastingrecht ondernemers en Inleiding belastingrecht rechtspersonen (ook deze vakken heten vanaf 2024/2025 anders). Daarnaast volgen studenten algemene positiefrechtelijke vakken en een vak Rechtsfilosofie en volgen ook zij het vaardighedenonderwijs in de Amsterdam Law Firm. Vanaf het cohort 2023-2024 volgen studenten in de eindfase van het derde bachelorjaar twee integratievakken : het Integratievak Fiscaal Recht en het Integratievak Fundamentele rechten. Tot slot schrijven studenten hun bachelorscriptie over een fiscaal-juridisch onderwerp. Waar de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid een vrije ruimte van 30 EC bevat, is dit voor de bacheloropleiding Fiscaal Recht niet het geval. Wel bestaat de mogelijkheid om keuzevakken te volgen of een stage te doen, maar die valt dan buiten het curriculum en verzwaart dus de studielast.

Het onderwijs in de bacheloropleiding Fiscaal Recht bestaat grotendeels uit hoorcolleges en activerende werkgroepen. In het projectvak Belastingprocesrecht een rollenspel plaats; studenten nemen daar de rol in van een belastingplichtige/adviseur of belastinginspecteur tijdens een hoorzitting.

Daar de bacheloropleiding Fiscaal Recht deels samenvalt met de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid gelden hiervoor ook dezelfde paneloordelen, ondanks het feit dat er wel enige verschillen zijn. Zo bestaat er geen vrije keuzeruimte in het derde bachelorjaar. In aanvulling constateert het panel dat de studenten in de opleiding Fiscaal Recht de aandacht voor maatschappelijke thema's, de fiscale actualiteit en beroepsethiek waarderen. Deze accenten sluiten naar het oordeel van het panel goed aan bij het profiel van de opleiding. Een voorbeeld zijn de extracurriculaire Fiscale Actualiteitencolleges georganiseerd door de sectie Fiscaal Recht in samenwerking met de fiscale studieverenigingen, een mooie aanvulling op het onderwijs. Deze colleges staan in het teken van een fiscale ontwikkeling, een fiscaal vraagstuk of een fiscalist met een bijzondere loopbaan.

Het panel vindt het belangrijk dat verschillende perspectieven op fiscaliteit herkenbaar aan de orde komen: het perspectief van ondernemingen, maar ook van particulieren en de overheid, evenals het potentieel van fiscale instrumenten om maatschappelijke rechtvaardigheid te vergroten, bijvoorbeeld door het bestrijden van armoede of het bevorderen van duurzaamheid. Het panel stelt vast dat deze rijkdom aan perspectieven momenteel in de bacheloropleiding Fiscaal Recht is verankerd en moedigt de opleiding aan om dit evenwicht ook voor de toekomst en in de masterfase veilig te stellen. Om de ethische component nog sterker tot uiting te brengen beveelt het panel aan om verdiepende literatuur aan te bieden over morele dilemma's in de praktijk van het belastingrecht en hoe daarmee om te gaan.

De bacheloropleiding Fiscaal Recht voldoet, in combinatie met de juiste masteropleiding, aan de eisen gesteld in het Convenant Civiel Effect. Het panel heeft dit kunnen vaststellen op basis van een overzicht in de zelfevaluatie van vakinhoudelijke elementen die aan deze eisen gekoppeld zijn.

Toelating, studeerbaarheid en begeleiding

Beide bacheloropleidingen staan open voor studenten die een vwo-diploma, hbo-diploma, wo-propedeuse, hbo-propedeuse én vwo-certificaat Nederlands hebben en daarnaast voor studenten die een hbo-propedeuse Rechten binnen één jaar hebben behaald. Ook kunnen studenten via het colloquium doctum worden toegelaten. Onderdeel van de toelating is het verplicht deelnemen aan een matchingsprogramma. Dit bestaat uit een onderwijsdag op de campus, een aantal zelfstudieopdrachten en een afsluitende online toets. Voor studenten met een achtergrond in hbo-Rechten wordt een eigen vorm van matching georganiseerd.

Tijdens het eerste en tweede bachelorjaar worden de studenten begeleid door een mentor, die tevens werkgroepbegeleider is in de Amsterdam Law Firm. Studenten geven in het studentenhoofdstuk aan het mentoraat te waarderen. Het helpt hen de weg te vinden in een voor hen nieuwe omgeving. In aanvulling op het mentorprogramma zijn er studieadviseurs beschikbaar voor individuele studentbegeleiding. Daarnaast biedt de faculteit programma's aan voor specifieke doelgroepen, zoals studenten met een niet-westerse achtergrond en eerste-generatiestudenten. Gedurende de hele opleiding worden TopLunches georganiseerd rond de keuzes die studenten gaandeweg moeten maken: over de minoren, over de mogelijkheid om op uitwisseling te gaan, of over het aansluitende masteraanbod. Daarnaast biedt de sectie Belastingrecht de zogeheten Fiscale Actualiteiten Colleges aan.

In de studie jaren 2015 – 2021 bedroeg de uitval na het eerste bachelorjaar Rechtsgeleerdheid gemiddeld 10,25 %. In december 2023 bedroeg de gemiddelde inschrijfduur voor de bachelor Rechtsgeleerdheid over de vijf daaraan voorafgaande jaren 45,5 maanden: 9,5 maanden langer dan de nominale studieduur. Voor de bachelor Fiscaal Recht zijn deze cijfers respectievelijk 18,35 procent uitval na het eerste jaar en een gemiddelde inschrijftijd van 46,8 maanden, 10,8 maanden langer dan de nominale studieduur. Het panel stelt vast dat vertraging vaak wordt veroorzaakt doordat studenten als carrièrestap een stage doen naast hun opleiding. Studenten ervaren de werkdruk als hoog, met name de hoeveelheid literatuur die ze moeten bestuderen, maar ze geven tegelijkertijd aan dat de cursussen over het algemeen te doen zijn in de beschikbare tijd.

Ondanks de langere studieduur is het panel tevreden over de studeerbaarheid van de opleiding. Het waardeert dat er een matchingprocedure is om studenten voordien een duidelijk beeld te geven van de opleiding. Goed is dat er bijzondere aandacht is voor hbo-studenten die de overstap naar het universitair onderwijs willen maken. Het Meet your Mentor programma en het programma De Eerste Generatie laat zien dat de faculteit oog heeft voor deze groep studenten en hen op een goede manier ondersteunt. Het Amsterdam College of Law zet zich duidelijk in om de studenten goed te begeleiden en de studeerbaarheid te bewaken. Het panel vond de bachelorstudenten met wie het sprak enthousiast, positief en betrokken.

Het panel vernam dat de aanwezigheidsplicht bij werkcolleges goed werkt. Zij stimuleert studenten om de collegestof goed bij te houden, heeft de sfeer in de werkgroepen verbeterd en zorgt dat er meer verdieping kan worden bereikt. Sinds de onderwijsvernieuwing wordt er vaker formatief getoetst; ook dit bevordert de studeerbaarheid.

Effectieve communicatie en verwachtingenmanagement zijn aandachtspunten. Ook al is informatie over bijvoorbeeld geldende voorschriften, voorzieningen of wijze van toetsen beschikbaar, toch komt die vaak niet aan bij de studenten, zo bleek uit gesprekken met studenten. Zo waren de studenten niet op de hoogte van het spreekuur na de hoorcolleges in de fiscale vakken. Het panel beveelt aan om in overleg met studenten te zoeken naar manieren waarop informatie wel aankomt, in het bijzonder wanneer studenten klagen over onduidelijkheid of zich overvallen voelen door onverwachte eisen.

Docententeam

Alle docenten in de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid die een vaste aanstelling hebben zijn gepromoveerd en verrichten naast hun onderwijstaken onderzoek. Vrijwel al het wetenschappelijke personeel dat lesgeeft in de opleiding Rechtsgeleerdheid beschikt over de Basiskwalificatie Onderwijs (BKO), en een toenemend aantal ook over de Seniorkwalificatie Onderwijs. De docenten in de Amsterdam Law Firm zijn veelal net afgestudeerd. Zij en andere junior-docenten en hebben een didactisch scholingstraject gevolgd: de Basiskwalificatie Academische Werkgroepen. Studenten benoemen in de zelfevaluatie de kwaliteit van docenten als een van de sterke punten van de opleiding. De studenten vinden het overgrote

deel van de docenten 'heel erg goed', laten ze optekenen in de zelfevaluatie. Ze geven aan dat veel docenten bevlogen zijn en met passie en deskundigheid colleges geven.

De docenten van beide bacheloropleidingen vormen een hecht team. Het panel heeft de indruk dat dit sterk verbeterd is door de onderwijsvernieuwing. De onderwijsvernieuwing heeft een positieve dynamiek op gang gebracht en het docententeam straalt energie uit. De uitdaging voor de komende jaren zal zijn om die energie vast te houden. Het nieuwe curriculum is veeleisend, onder meer door de activerende didactiek en tussentijdse formatieve beoordelingen. Het panel moedigt de opleidingen aan om de onderwijsvernieuwing die een verbetering is hoe dan ook op koers te houden. Dit zal vasthoudendheid en vindingrijkheid vergen, met name als er niet langer extra middelen en daarmee extra tijd beschikbaar zijn.

In 2019 introduceerden Nederlandse kennisinstellingen en onderzoeksfinanciers onder de noemer 'Erkennen en Waarderen' gezamenlijk een programma om ruimte te geven aan verschillende talenten onder wetenschappelijk personeel. Het is de bedoeling dat naast onderzoek ook taken als onderwijs, management en outreach meer erkenning en waardering krijgen. Het panel constateert dat dit programma bij de Faculteit Rechtsgeleerdheid nog niet volledig is geoperationaliseerd. Het nodigt de faculteit uit te onderzoeken hoe 'Erkennen en Waarderen' kan worden ingezet als instrument om docenten gemotiveerd te houden, de kwaliteit van het onderwijs te bewaken en de werkdruk te beheersen.

Voor de fiscale vakken hebben de meeste docenten een deeltijdaanstelling bij de universiteit en werken daarnaast in de beroepspraktijk. Docenten zijn werkzaam bij de rechtbank, de Belastingdienst, advies- en advocatenkantoren, het bedrijfsleven, het Ministerie van Financiën en/of fiscale uitgevers. De docenten in het fiscale onderwijs beschikken gezamenlijk dan ook over een ruime en diverse praktijkervaring en een breed nationaal en internationaal netwerk. Deze docenten kunnen aan de hand van praktijkvoorbeelden fiscale technieken en vraagstukken toelichten, wat door studenten zeer wordt gewaardeerd. De vele deeltijdaanstellingen betekenen dat bij de bacheloropleiding Fiscaal Recht een grote groep docenten betrokken is: 37 - veelal parttime - docenten met een kleine aanstelling, aangevuld met gastdocenten. De arbeidsmarkt - waar fiscalisten buiten de universiteit hogere salarissen verdienen - maakt dit tot op zekere hoogte noodzakelijk. De eindverantwoordelijkheid voor ieder vak berust bij een medewerker met een duidelijk wetenschappelijk profiel, doorgaans een hoogleraar, die tevens de hoorcolleges verzorgt. Dit garandeert het wetenschappelijk gehalte van de vakken. De opleiding vindt het een uitdaging om een versnipperd docentencorps aangesloten te houden bij facultaire ontwikkelingen; ook verloopt de communicatie tussen docenten en studenten soms moeilijk omdat de docenten slechts beperkt beschikbaar en/of bereikbaar zijn. Om dit te ondervangen heeft de opleiding na hoorcolleges een vast spreekuur ingesteld. Ook zijn sinds kort drie student-assistenten beschikbaar voor vragen. Indien nodig communiceren zij rechtstreeks met de opleidingscoördinator. Het panel waardeert deze maatregelen, maar constateert op basis van de gesprekken met studenten ook dat ze nog niet volledig doorwerken, mede omdat niet alle studenten op de hoogte zijn van de maatregelen. Het Amsterdam College of Law zet erop in om onbezoldigde aanstellingen op te heffen en kleine aanstellingen groter te maken en zo het docentencorps te verkleinen en de opleiding beter stuurbaar te maken. Het panel vindt dit een goede ontwikkeling en moedigt de opleiding aan dit door te zetten.

Het panel heeft er begrip voor dat de bacheloropleiding Fiscaal Recht werkt met parttime docenten en ziet ook de voordelen hiervan. Het stelt vast dat onder de docenten Fiscaal Recht buiten de cursuscoördinatoren nauwelijks gepromoveerden zijn. Dit vereist aandacht, met name als deze docenten zonder wetenschappelijke onderzoekservaring optreden als scriptiebegeleider. Nu al worden onervaren begeleiders ondersteund door ervaren begeleiders. In aanvulling daarop zouden alle scriptiebegeleiders kunnen worden getraind in actuele wetenschappelijk-juridische methoden. Het panel ziet dat de opleiding zich bewust is van

haar kwetsbaarheden en hieraan actief tracht te remediëren. Het vindt het positief dat de bacheloropleiding Fiscaal Recht probeert haar docententeam compacter te maken.

Professionalisering van docenten is goeddeels intern belegd. De faculteit verdient complimenten voor haar Teaching & Learning Centre, dat alle docenten ondersteuning biedt bij onderwijsinnovatie, kennisdeling en professionalisering in de vorm van leergangen, korte trainingen en workshops. Het panel stelt vast dat docenten deze voorziening zeer waarderen en verwacht dat het Teaching & Learning Centre helpt om de energie van de vernieuwingsoperatie waar de faculteit middenin zit vast te houden.

Overwegingen

Het panel constateert dat de curricula van beide opleidingen evenwichtig en samenhangend zijn, met een duidelijke opbouw in vakken. De studenten van de bachelor Rechtsgeleerdheid hebben in het derde jaar ruime keuzevrijheid om hun eigen interesses te volgen; voor de studenten van de bachelor Fiscaal Recht ligt het programma meer vast. Dit vindt het panel te verantwoorden. In de opleiding Fiscaal Recht is er veel aandacht voor maatschappelijke thema's en beroepsethiek, wat past bij het profiel van de opleiding. Ook wordt de fiscaliteit vanuit verschillende perspectieven benaderd, zowel vanuit het perspectief van ondernemingen als dat van de overheid. Het panel vindt dit evenwicht aanwezig, en moedigt de opleiding aan het voor de toekomst te bewaren. Vanaf het studiejaar 2023-2024 zijn voor beide opleidingen de curricula vernieuwd, met een doorlopende vaardighedenleerlijn, integratievakken en multidisciplinaire vakken. Het is nog te vroeg om de nieuwe curricula te beoordelen, maar zij zien er veelbelovend uit en de eerste ervaringen van studenten zijn positief. De werkvormen zijn voldoende gevarieerd en vaak activerend.

De opleidingen staan open voor een veelheid aan vwo-, hbo- en anders opgeleiden; voor elk van deze groepen gelden duidelijke toegangseisen. Het panel vindt het goed dat er een verplichte matchingsprocedure is, in het bijzonder dat er een speciale matching is voor hbo-opgeleiden. De opleidingen zijn studeerbaar en de studenten worden goed begeleid, onder meer door een vaste mentor in het eerste en tweede bachelorjaar.

De docententeams van de opleidingen zijn deskundig en worden door studenten zeer gewaardeerd. De vernieuwingsoperatie heeft van de docenten een hechter team gesmeed, dat energie uitstraalt. Een uitdaging voor de komende jaren is om deze energie vast te houden. Bij de bacheloropleiding Fiscaal Recht hebben de meeste docenten een kleine parttime aanstelling. Dit heeft als voordeel dat zij een ruime en gevarieerde praktijkervaring meebrengen, maar brengt ook uitdagingen met zich mee, met name op het gebied van stuurbaarheid en bereikbaarheid voor studenten. Het panel waardeert dat de opleiding deze uitdagingen ziet en zich actief inzet om ze het hoofd te bieden. Het feit dat bij de opleiding Fiscaal Recht slechts weinig docenten ervaring hebben met wetenschappelijk onderzoek vergt aandacht, met name wanneer zij optreden als scriptiebegeleider.

Conclusie

Het panel oordeelt voor beide opleidingen dat ze op standaard 2 voldoen.

Standaard 3. Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

Systeem van toetsing

De opleidingen beschikken over een toetsprogramma, dat inzichtelijk maakt hoe wordt vastgesteld of de studenten de leerdoelen van de vakken behalen. Deze programma's sluiten aan bij het facultaire toetskader en de facultaire onderwijs- en examenregeling. Die schrijven bijvoorbeeld voor dat studenten bij ieder vak niet alleen bij de afronding, maar ten minste eenmaal tussentijds formatief of summatief getoetst worden en feedback ontvangen. Ook geeft het facultair toetsbeleid voorbeelden van toetsmatrijzen en schrijft het voor hoe de toetskwaliteit geborgd kan worden. Ter verhoging van validiteit en transparantie geldt het vierogenprincipe bij zowel het ontwerpen als afnemen van toetsen, wordt er een plagiaatcontrole uitgevoerd bij op afstand afgelegde toetsen, wordt er horizontaal nagekeken op basis van anonimiteit en worden de toetsresultaten statistisch geanalyseerd. Indien uit de analyse blijkt dat dit nodig is, worden bepaalde vragen buiten beschouwing gelaten, of wordt de normering aangepast, steeds in overleg met de facultaire toetsdeskundige en zo nodig ook de examencommissie. Generatieve AI en taalmodellen hebben de aandacht binnen de faculteit. Docenten bepaalden tot voor kort zelf hoe zij hun toetsing aanpasten als dit door de recente ontwikkelingen nodig leek. De faculteit heeft inmiddels een toetsbeleidskader gemaakt rondom de plaats van AI in de toetsing.

Het panel kan zich goed vinden in de manier waarop toetsing binnen de faculteit en de opleidingen is vormgegeven. Het oordeelt positief over het geformuleerde facultair toetsbeleid. Dit draagt bij aan een transparant, valide en betrouwbaar toetssysteem. Uit de documentatie en de gesprekken met leden van de examencommissie concludeert het panel dat de examencommissie zich zeer professioneel en proactief opstelt en een duidelijk beeld heeft van haar taken en verantwoordelijkheden. Zowel de examencommissie als de toetscommissie verdienen complimenten voor de uitstekende wijze waarop zij hun taak invullen, met een goede balans tussen 'zorgen' en 'borgen'. Het panel prijst de faculteit voor het proactief voorzien in richtlijnen rondom AI. Hiermee loopt zij voorop. Het panel nodigt de faculteit uit om AI niet alleen als bedreiging te benaderen, maar ook als kans te beschouwen voor het ontwerpen van nieuwe werkvormen binnen de opleidingen, als voorbereiding op een professionele praktijk waarin AI zeker een belangrijke rol zal spelen.

Toetsing in de opleidingen

De afsluitende toetsing vindt bij de meeste verplichte vakken plaats door middel van een schriftelijk tentamen van 2 à 3 uur in een van de digitale toetszalen van de UvA. Met name bij de vaardigheidsvakken en bij de minoren worden naast tentamens ook alternatieve toetsvormen gehanteerd. Zo maken de studenten bij het verplichte eerstejaarsvak Digitalisering een vlog, ontwerpen en presenteren ze bij het verplichte eerstejaarsvak Rechtsstaat & democratie in groepsverband een nieuwe grondwet met bijbehorende memorie van toelichting, en wordt bij de Amsterdam Law Firm gewerkt met een portfolio, waarin de student producten en feedback verzamelt en zo de beheersing van verschillende vaardigheden aantoont. Voor deze alternatieve toetsvormen gelden specifieke voorschriften uit het examenreglement. Het vak Fiscaal bestuursrechtelijk onderzoek wordt afgesloten met een geschreven notitie en een hoorzitting, het vak Inleiding Fiscaal Recht wordt afgesloten met een geschreven concept-wet en toelichting daarop.

Bij groepsopdrachten geldt dat het eindcijfer voor ten minste 55% gebaseerd moet zijn op een individuele toets, en dat bovendien voor deze toets een voldoende moet zijn behaald. Voor elk vak is een toetsmatrijs opgesteld, waarmee geborgd wordt dat de formatieve en summatieve toetsing aansluit op de leerdoelen van het vak. Bij de beoordeling van toetsen wordt een antwoordsleutel gebruikt met te hanteren criteria en correcte antwoorden, en beoordelingsrubrieken aan de hand waarvan de hoogte van het cijfer kan worden bepaald. De studenten in beide bacheloropleidingen geven in de zelfevaluatie aan dat de tentamens goed aansluiten bij de behandelde stof en dat het niveau naar verwachting is.

Het panel vindt de toetsvormen valide en voldoende gevarieerd. Het waardeert dat de opleidingen inzetten op spreiding van toetsmomenten in de toetsweken, om studenten in staat te stellen hun studielast evenwichtig te verdelen. Het constateert met instemming dat vanaf het begin van de opleiding schrijfvaardigheid wordt meegenomen in de beoordeling. Hiermee en met de nieuwe vaardighedenleerlijn hebben de opleidingen naar het oordeel van het panel voldoende gehoor gegeven aan de aanbeveling van het vorige visitatiepanel om meer schrijfopdrachten te geven.

Beoordeling eindniveau

De scriptie waarmee bachelorstudenten hun opleiding afsluiten heeft een omvang van minimaal 5.000 en maximaal 6.000 woorden, inclusief voetnoten. Het werkstuk wordt afzonderlijk beoordeeld door de begeleider en een tweede lezer aan de hand van een beoordelingsformulier. Beide examinatoren zijn in de regel intern; anders dan in de masteropleidingen worden in de bacheloropleiding slechts sporadisch externe scriptiebegeleiders ingezet. Aan de hand van het beoordelingsformulier voeren beide examinatoren overleg over het toe te kennen cijfer. Na goedkeuring wordt de scriptie mondeling gepresenteerd en verdedigd ten overstaan van beide examinatoren. De student geeft eerst een korte presentatie van ongeveer vijf tot tien minuten, en beantwoordt daarna vragen over het werkstuk. Het eindcijfer is gebaseerd op het schriftelijke werkstuk, maar bij een uitstekende mondelinge presentatie en verdediging kan dit cijfer met 0,5 punt worden opgehoogd.

Het panel heeft een steekproef van de scriptieformulieren bekeken en is van oordeel dat de toetsing van de scripties naar behoren verloopt. De mate waarin op de beoordelingsformulieren van de scripties het eindoordeel wordt toegelicht verschilt en is soms te summier. Het panel beveelt de opleidingen aan erop toe te zien dat het eindoordeel voldoende wordt toegelicht.

Examencommissie en toetscommissie

De opleidingen vallen onder een facultaire examencommissie. Die bestaat uit zeven leden afkomstig uit alle afdelingen van de faculteit en twee externe leden: één toetsdeskundige en de voormalige voorzitter. De examencommissie vergadert in beginsel tien keer per jaar over beleidsonderwerpen en thema's rond toetsing, zoals onderwijsvernieuwing, het facultaire toetskader, de onderwijs- en examenregeling, fraudebeperking en het omgaan met generatieve taalprogramma's. De examencommissie brengt regelmatig gevraagd en ongevraagd advies uit aan de decaan. Zij heeft haar wettelijke taak om de toetskwaliteit te borgen gedelegeerd naar een toetscommissie. Deze bestaat uit vijf gekwalificeerde docenten, een externe toetsdeskundige en een ambtelijk secretaris. De voorzitter en de externe toetsdeskundige zijn tevens lid van de examencommissie. De toetscommissie controleert of de gebruikte toetsvorm en toetsvragen aansluiten bij de leerdoelen en of de wijze van beoordeling betrouwbaar is. Zij evalueert volgens een vaste cyclus de toetsing van alle verplichte vakken en een steekproef van de keuzevakken en eindwerken aan de hand van de criteria validiteit, betrouwbaarheid, transparantie en werkbaarheid. Over de uitkomsten informeert zij de examencommissie, die op haar beurt de opleidings- en onderwijsdirecteuren op de hoogte stelt, zodat deze kunnen zorgdragen voor de opvolging van eventuele aanbevelingen. De bevindingen worden ook gedeeld met de vakcoördinator van het geëvalueerde vak.

Uit de documentatie en de gesprekken met leden van de examencommissie concludeert het panel dat de examencommissie zich zeer professioneel en proactief opstelt en een duidelijk beeld heeft van haar taken en verantwoordelijkheden. Zowel de examencommissie als de toetscommissie verdienen complimenten voor de uitstekende wijze waarop zij hun taak invullen, met een goede balans tussen 'zorgen' en 'borgen'.

Overwegingen

Het panel is positief over de toetsing en toetsystematiek die het aantrof bij de bacheloropleidingen en de Faculteit der Rechtsgeleerdheid. Positieve elementen zijn de professioneel en proactief functionerende examencommissie en de heldere vormgeving van het toetsstelsel. Met betrekking tot het formuleren van AI-beleid loopt de faculteit voorop, wat volgens het panel een compliment waard is. De toetsing in de beide opleidingen is voldoende gevarieerd en passend. De beoordeling van de scripties geschiedt op goede en gedegen wijze. Wel beveelt het panel aan erop toe te zien dat het eindoordeel op alle formulieren voldoende wordt onderbouwd.

Conclusie

Het panel oordeelt voor beide opleidingen dat ze op standaard 3 voldoen.

Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Bevindingen

Het panel bestudeerde van elk van beide opleidingen 15 eindwerken. Het constateert dat in alle gevallen het gewenste academische niveau werd behaald. Het panel complimenteert de opleidingen met het behaalde eindniveau zoals dat uit de scripties blijkt.

De bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid leidt niet op voor een zelfstandige beroepsuitoefening. Vrijwel alle alumni stromen dan ook door naar een juridische master. Een ruime meerderheid kiest die master binnen de Universiteit van Amsterdam. Doorgaans ronden de alumni van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid hun vervolgopleiding met succes af. Onder de afgestudeerden van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid die doorstroomden naar een masteropleiding binnen de Faculteit der Rechtsgeleerdheid aan de UvA – sinds studiejaar 2018-2019 waren dat er in totaal 1274 – was de uitval gemiddeld ruim 4 % als het cohort 2019 - 2020 dat het meeste last had van pandemie buiten beschouwing wordt gelaten. Onder de afgestudeerden van de bachelor Fiscaal Recht bedroeg de uitval gemiddeld rond de 2 %, eveneens met zonder het cohort studenten dat het zwaarst getroffen werd door de coronapandemie . Het panel concludeert dat blijkens de gegevens beide bacheloropleidingen in voldoende mate voorbereiden op het volgen van een (fiscaal-)juridische masteropleiding.

Overwegingen

Op basis van de bestudeerde eindwerken en de gegevens over het functioneren van de alumni constateert het panel dat de opleidingen de beoogde leerresultaten realiseren. Het panel complimenteert de opleidingen met het behaalde eindniveau zoals dat uit de scripties blijkt.

Conclusie

Het panel oordeelt voor beide opleidingen dat ze op standaard 4 voldoen.

Eindoordeel

Het oordeel van het panel over de bacheloropleidingen Rechtsgeleerdheid en Fiscaal Recht is positief.

Ontwikkelpunten

Voor beide opleidingen

1. Voorkom dat onderzoeksvaardigheden ondergesneeuwd raken door de veelheid aan andere academische en professionele vaardigheden waarin de studenten worden getraind.
2. Behoud aandacht voor effectieve communicatie en verwachtingenmanagement.
3. Benader AI niet alleen als een bedreiging, maar ook als een kans voor het ontwerpen van nieuwe werkvormen.
4. Zie erop toe dat bij de beoordeling van eindwerken het eindoordeel voldoende wordt toegelicht.

Voor de B Fiscaal Recht

1. Bied verdiepende literatuur aan over morele dilemma's in de praktijk van het belastingrecht.
2. Volhard in de pogingen om het docententeam compacter te maken. Ondervang dat de part-time docenten veelal geen ervaring hebben met wetenschappelijk onderzoek, zeker wanneer zij optreden als scriptiebegeleider.

Bijlage 1. Beoogde leerresultaten

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid

Tot en met cohort 2022-2023

1. Met de bacheloropleiding wordt beoogd:

- a. het verwerven van grondige kennis van en inzicht in het navolgende lid bedoelde rechtsgebieden;
- b. het verwerven van de vaardigheid om complexe juridische problemen te analyseren, te evalueren en op te lossen;
- c. het verwerven van academische vaardigheden op het gebied van schrijven, spreken en het doen van onderzoek en het ontwikkelen van een zelfstandige en kritische leerhouding.
- d. De afgestudeerde van de opleiding heeft:
- e. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste leerstukken en problemen van het Staatsrecht alsmede de systematiek daarvan en is in staat deze toe te passen;
- f. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste leerstukken en problemen van het Privaatrecht, met inbegrip van het burgerlijk procesrecht, en de systematiek daarvan en is in staat deze toe te passen;
- g. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste leerstukken en problemen van het Strafrecht, met inbegrip van het strafprocesrecht, en de systematiek daarvan en is in staat deze toe te passen;
- h. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste leerstukken en problemen van het Bestuursrecht, met inbegrip van het bestuursprocesrecht, alsmede de systematiek daarvan en is in staat deze toe te passen;
- i. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste leerstukken en problemen van het Internationaal Publiekrecht alsmede de systematiek daarvan en is in staat deze toe te passen;
- j. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste leerstukken en problemen van het Europees recht alsmede de systematiek daarvan en is in staat deze toe te passen;
- k. inzicht in het feit dat de juridische benadering van ‘het recht’ slechts een van de benaderingen is naast rechtseconomische, rechtssociologische, rechtsfilosofische en rechtshistorische invalshoeken/perspectieven van waaruit het recht kan worden benaderd, verklaard en beoordeeld;
- l. inzicht in de maatschappelijke, rechtsfilosofische en rechtshistorische context waarin het recht zich ontwikkelt en manifesteert (hieronder valt ook de ethiek van het recht);
- m. inzicht in de mate waarin en de wijze waarop het nationale recht in toenemende mate onderhevig is aan internationalisering, i.e. beïnvloed dan wel direct gereguleerd wordt door Europese en internationale regelgeving;
- n. inzicht in de samenhang tussen de verschillende onderdelen van het recht en het vermogen vast te stellen welke onderdelen van het recht c.q. rechtsgebieden in een concrete nieuwe situatie relevant zijn en deze daarop toe te passen.

Vanaf studiejaar 2023-2024

1. Met de bacheloropleiding wordt beoogd studenten op te leiden tot juristen met grondige kennis van het recht, de vaardigheden om deze kennis toe te passen in een juridisch-professionele context en een academische en onderzoekende houding; zij zijn zich bewust van de maatschappelijke betekenis van het recht en van hun verantwoordelijkheid als jurist in een diverse, complexe samenleving die zich gesteld ziet voor grote uitdagingen.

2. De afgestudeerde van de opleiding heeft:

- a. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste onderdelen van het Privaatrecht, met inbegrip van het burgerlijk procesrecht, en de systematiek daarvan, is in staat deze toe te passen, te analyseren, onderlinge verbanden aan te wijzen en in dit kader een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen;

- b. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste onderdelen van het Strafrecht, met inbegrip van het strafprocesrecht, en de systematiek daarvan, is in staat deze toe te passen, te analyseren, onderlinge verbanden aan te wijzen en in dit kader een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen;
- c. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste onderdelen van het Staatsrecht alsmede de systematiek daarvan, is in staat deze toe te passen, te analyseren, onderlinge verbanden aan te wijzen en in dit kader een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen;
- d. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste onderdelen van het Bestuursrecht, met inbegrip van het bestuursprocesrecht, alsmede de systematiek daarvan, is in staat deze toe te passen, te analyseren, onderlinge verbanden aan te wijzen en in dit kader een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen;
- e. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste onderdelen van het Internationaal Publiekrecht alsmede de systematiek en doorwerking ervan in de Nederlandse rechtsorde, is in staat deze toe te passen, te analyseren, onderlinge verbanden aan te wijzen en in dit kader een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen;
- f. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste onderdelen van het Europees recht alsmede de systematiek en doorwerking ervan in de Nederlandse rechtsorde, is in staat deze toe te passen, te analyseren, onderlinge verbanden aan te wijzen en in dit kader een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen;
- g. inzicht in de samenhang van het Europees recht, het Internationaal Publiekrecht en het Nederlands recht, en de afzonderlijke onderdelen daarvan;
- h. het vermogen vast te stellen welke onderdelen van het recht c.q. rechtsgebieden in een concrete situatie relevant zijn en deze daarop toe te passen;
- i. inzicht in de betekenis van digitalisering voor recht en rechtspraktijk;
- j. het vermogen om het recht en maatschappelijk-juridische vraagstukken te analyseren en evalueren vanuit kennis van en inzicht in diverse metajuridische perspectieven;
- k. inzicht in de wisselwerking tussen recht en samenleving;
- l. de vaardigheid om complexe juridische problemen te analyseren en evalueren om tot oplossingen te komen;
- m. de vaardigheid om rechtswetenschappelijk onderzoek te doen en hier zowel mondeling als schriftelijk effectief over te rapporteren;
- n. de vaardigheid om, in een juridisch-professionele context, effectief te communiceren en constructief samen te werken;
- o. het vermogen om op basis van morele, rechtsstatelijke en beroepsethische kaders te reflecteren op de rol van juristen in de samenleving, de eigen rolinvulling en beroepsethische dilemma's;
- p. het vermogen om het eigen leerproces te reguleren en de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om zelfstandig te functioneren in een juridische masteropleiding.

Bacheloropleiding Fiscaal Recht

Tot en met cohort 2022-2023

1. Met de bacheloropleiding wordt beoogd:

- r. het verwerven van grondige kennis van en inzicht in de diverse rechtsgebieden, zoals gespecificeerd in de navolgende leden;
- s. het verwerven van de vaardigheid om complexe juridische problemen te analyseren, te evalueren en op te lossen;
- t. het verwerven van academische vaardigheden op het gebied van schrijven, spreken en het doen van onderzoek en het ontwikkelen van een zelfstandige en kritische leerhouding.

2. De afgestudeerde van de opleiding heeft:

- a. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste leerstukken en problemen van het Staatsrecht alsmede de systematiek daarvan en is in staat deze toe te passen;
- b. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste leerstukken en problemen van het Privaatrecht, met inbegrip van het burgerlijk procesrecht, en de systematiek daarvan en is in staat deze toe te passen;
- c. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste leerstukken en problemen van het Strafrecht, met inbegrip van het strafprocesrecht, en de systematiek daarvan en is in staat deze toe te passen;
- d. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste leerstukken en problemen van het (Fiscale) Bestuursrecht, met inbegrip van het bestuursprocesrecht, alsmede de systematiek daarvan en is in staat deze toe te passen;
- e. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste leerstukken en problemen van het Europees recht alsmede de systematiek daarvan en is in staat deze toe te passen;
- f. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste leerstukken en problemen van het Internationaal Publiekrecht alsmede de systematiek daarvan en is in staat deze toe te passen;
- g. inzicht in de mate waarin en de wijze waarop het nationale recht onderhevig is aan internationalisering, i.e. beïnvloed dan wel direct gereguleerd wordt door Europese en internationale regelgeving;
- h. inzicht in het feit dat de juridische benadering van 'het recht' slechts een van de benaderingen is naast rechtseconomische, rechtssociologische, rechtsfilosofische en rechtshistorische invalshoeken/perspectieven van waaruit het recht kan worden benaderd, verklaard en beoordeeld;
- i. inzicht in de maatschappelijke, rechtsfilosofische en rechtshistorische context waarin het recht zich ontwikkelt en manifesteert (hieronder valt ook de ethiek van het recht);
- j. inzicht in de samenhang tussen de verschillende onderdelen van het recht en het vermogen vast te stellen welke onderdelen van het recht c.q. rechtsgebieden in een concrete nieuwe situatie relevant zijn en deze daarop toe te passen.

Vanaf studiejaar 2023-2024

1. Met de bacheloropleiding wordt beoogd studenten op te leiden tot (fiscaal) juristen met grondige kennis van het recht, in het bijzonder van het materieel en formeel belastingrecht, de vaardigheden om deze kennis toe te passen in een juridisch-professionele context en een academische en onderzoekende houding; zij zijn zich bewust van de maatschappelijke betekenis van het recht en van hun verantwoordelijkheid als jurist in een diverse, complexe samenleving die zich gesteld ziet voor grote uitdagingen.
2. De afgestudeerde van de opleiding heeft:
  - a. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste onderdelen van het Belastingrecht, met inbegrip van het fiscale procesrecht, en de samenhang en systematiek daarvan, is in staat deze toe te passen, te analyseren, onderlinge verbanden aan te wijzen, kritisch te beschouwen en in dit kader een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen;
  - b. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste onderdelen van het Privaatrecht, met inbegrip van het burgerlijk procesrecht, en de systematiek daarvan, is in staat deze toe te passen, te analyseren, onderlinge verbanden aan te wijzen en in dit kader een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen;
  - c. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste onderdelen van het Strafrecht, met inbegrip van het strafprocesrecht, en de systematiek daarvan, is in staat deze toe te passen, te analyseren, onderlinge verbanden aan te wijzen en in dit kader een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen;
  - d. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste onderdelen van het Staatsrecht alsmede de systematiek daarvan, is in staat deze toe te passen, te analyseren, onderlinge verbanden aan te wijzen en in dit kader een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen;
  - e. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste onderdelen van het Bestuursrecht, met inbegrip van het bestuursprocesrecht, alsmede de systematiek daarvan, is in staat deze toe te passen, te analyseren, onderlinge verbanden aan te wijzen en in dit kader een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen;

- f. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste onderdelen van het Internationaal Publiekrecht, in het bijzonder van het Internationaal belastingrecht, alsmede de systematiek en doorwerking ervan in de Nederlandse rechtsorde, is in staat deze toe te passen, te analyseren, onderlinge verbanden aan te wijzen en in dit kader een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen;
- g. grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste onderdelen van het Europees recht, en in het bijzonder van het Europees belastingrecht, alsmede de systematiek en doorwerking ervan in de Nederlandse rechtsorde, is in staat deze toe te passen, te analyseren, onderlinge verbanden aan te wijzen en in dit kader een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen;
- h. inzicht in de samenhang van het Europees recht, het Internationaal Publiekrecht en het Nederlands recht;
- i. inzicht in de samenhang tussen de verschillende onderdelen van het recht en het vermogen vast te stellen welke onderdelen van het recht c.q. rechtsgebieden in een concrete situatie relevant zijn en deze daarop toe te passen;
- j. inzicht in de betekenis van digitalisering voor recht en (fiscale) rechtspraktijk;
- k. het vermogen om het recht en maatschappelijk-juridische vraagstukken te analyseren en evalueren vanuit kennis van en inzicht in diverse metajuridische perspectieven;
- l. inzicht in de wisselwerking tussen recht en samenleving;
- m. de vaardigheid om complexe (fiscaal) juridische problemen te analyseren en evalueren om tot oplossingen te komen;
- n. de vaardigheid om (fiscaal) rechtswetenschappelijk onderzoek te doen en hier zowel mondeling als schriftelijk effectief over te rapporteren;
- o. de vaardigheid om, in een (fiscaal) juridisch-professionele context, effectief te communiceren en constructief samen te werken;
- p. het vermogen om op basis van morele, rechtstatelijke en beroepsethische kaders te reflecteren op de rol van juristen in de samenleving, de eigen rolinvulling en beroepsethische dilemma's;
- q. het vermogen om het eigen leerproces te reguleren en de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om zelfstandig te functioneren in een juridische masteropleiding.

Bijlage 2. Opleidingscurriculum

Bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid

Naam vak	Aantal EC	Semester
Eerste jaar		
Verplichte vakken		
Grondslagen van het recht	6	1
Strafrecht	6	1
Privaatrecht	6	1
Staats- en bestuursrecht	6	1
Rechtsstaat en democratie	6	1
Amsterdam Law Firm 1.1	0	1
Internationaal en Europees recht	6	2
Recht en gedrag	6	2
Juridische beroepen en beroepsethiek	6	2
Personen- en familierecht	6	2
Digitalisering	6	2
Amsterdam Law Firm 1.2	0	2
Tweede jaar (t/m 2023-2024)		
Verplichte vakken		
Goederenrecht	6	1
Internationaal publiekrecht	6	1
Bestuursrecht	6	1
Contractenrecht	6	1
Aansprakelijkheidsrecht	6	1
Bestuursprocesrecht	6	2
Materieel strafrecht	6	2
Europese rechtsgeschiedenis	6	2
Formeel strafrecht	6	2

Naam vak	Aantal EC	Semester
Gebonden keuze		
Arbeidsrecht	6	2
Clinic Rechtshulpverlening	6	2
Moot court	6	2
Vrije keuze		
Introduction to Comparative Law	6	2
Derde jaar (t/m 2024-2025)		
Vrije keuze: Minor of studeren in het buitenland	30	
Verplichte vakken		
Ondernemingsrecht	6	2
Rechtsfilosofie	6	2
Burgerlijk procesrecht	6	2
Insolventierecht en zekerheid	6	2
Bachelorscriptie FdR	6	1 en 2

Naam vak	Aantal EC	Semester
Tweede jaar (vanaf 2024-2025)		
Verplichte vakken		
Goederenrecht	6	1
Europees recht	6	1
Rechtsgeschiedenis	6	1
Verbintenissenrecht	6	1
Schade en recht	6	1
Amsterdam Law Firm 2.1	0	1
Bestuursrecht	6	2
Bestuursprocesrecht	6	2
Materieel strafrecht	6	2
Formeel strafrecht	6	2
Duurzaamheid	6	2
Amsterdam Law Firm 2.2	0	2
Vrije keuze		
Introduction to Comparative Law	6	2

Naam vak	Aantal EC	Semester
Derde jaar (vanaf 2025-2026)		
Vrije keuze: Minor of studeren in het buitenland	15	
Verplichte vakken		
Rechtsfilosofie	6	1
Internationaal publiekrecht	6	1
Recht en praktijk	3	1
Burgerlijk procesrecht	6	2
Ondernemingsrecht	6	2
Integratievak Fundamentele rechten	6	2
Bachelorscriptie FdR	6	1 of 2
Gebonden keuze		
Integratievak Arbeidsrecht	6	2
Integratievak Insolventierecht	6	2

Bacheloropleiding Fiscaal Recht

Eerste jaar – start 2023-2024		
Naam vak	Aantal EC	Semester
Grondslagen van het recht	6	1
Strafrecht	6	1
Privaatrecht	6	1
Staats- en bestuursrecht	6	1
Rechtsstaat en democratie	6	1
Amsterdam Law Firm 1.1	0	1
Inleiding Fiscaal Recht	6	2
Internationaal en Europees recht	6	2
Juridische beroepen en beroepsethiek	6	2
Personen- en familierecht	6	2
Digitalisering	6	2
Amsterdam Law Firm 1.2	0	2
Tweede jaar – t/m 2023-2024		
Inleiding belastingrecht particulieren	6	1
Internationaal publiekrecht	6	1
Bestuursrecht	6	1
Inkomstenbelasting DGA, inleiding	6	1
Inleiding Europees belastingrecht	3	1
Inleiding internationaal belastingrecht	3	1
Bestuursprocesrecht	6	2
Materieel strafrecht	6	2
Europese rechtsgeschiedenis	6	2
Formeel strafrecht	6	2
Fiscaal bestuursrechtelijk onderzoek	6	2

Derde jaar - t/m 2024-2025

Naam vak	EC	Sem.
Goederenrecht	6	1
Inleiding belastingrecht ondernemers	6	1
Contractenrecht	6	1
Inleiding belastingrecht rechtspersonen	6	1
Aansprakelijkheidsrecht	6	1
Ondernemingsrecht	6	2
Rechtsfilosofie	6	2
Burgerlijk procesrecht	6	2
Insolventierecht en zekerheid	6	2
Bachelorscriptie FdR	6	1 of 2

Bachelor - jaar 2 (start 2024-2025)

Naam vak	EC	Sem.
Goederenrecht	6	1
Belastingheffing particulieren	6	1
Belastingheffing DGA	6	1
Verbintenissenrecht	6	1
Schade en recht	6	1
Amsterdam Law Firm 2.1	0	2
Bestuursrecht	6	2
Bestuursprocesrecht	6	2
Materieel strafrecht	6	2
Formeel strafrecht	6	2
Belastingprocesrecht	6	2
Amsterdam Law Firm 2.2	0	2

Bachelor – jaar 3 (start 2025-2026)

Naam vak	EC	Sem.
Europees Recht	6	1
Rechtsfilosofie	6	1
Belastingheffing ondernemers	6	1
Belastingheffing rechtspersonen	6	1
Grondslagen internationaal belastingrecht	3	1
Grondslagen Europees belastingrecht	3	1
Burgerlijk procesrecht	6	2
Ondernemingsrecht	6	2
Integratievak Fiscaal Recht	6	2
Integratievak Fundamentele rechten	6	2
Bachelorscriptie Fiscaal Recht	6	2

Bijlage 3. Bezoekprogramma

Dag 1: 3 april 2024

09.00	09.15	Ontvangst en welkom	
09.15	09.45	Vooroverleg panel (intern) & open spreekuur	
09.45	10.15	Gesprek facultair management	
10.15	11.00	Gesprek met opleidingsmanagement B Rechtsgeleerdheid, M Privaatrecht, M Publiekrecht, M Arbeidsrecht, M Gezondheidsrecht	
11.00	11.30	Pauze	
11.30	12.10	Gesprek met studenten B Rechtsgeleerdheid	
12.10	12.50	Gesprek met docenten B Rechtsgeleerdheid	
12.50	13.45	Lunch	
<i>Parallelsessies 1</i>			
13.45	14.15	Gesprek met studenten M Privaatrecht	Gesprek met studenten M Publiekrecht
14.15	14.45	Gesprek met docenten M Privaatrecht	Gesprek met docenten M Publiekrecht
14.45	15.15	Pauze	
<i>Parallelsessies 2</i>			
15.15	15.45	Gesprek met studenten M Arbeidsrecht	Gesprek met studenten M Gezondheidsrecht
15.45	16.15	Gesprek met docenten M Arbeidsrecht	Gesprek met docenten M Gezondheidsrecht
16.15	18.15	Opstellen voorlopige bevindingen B Rechtsgeleerdheid, M Privaatrecht, M Publiekrecht, M Arbeidsrecht, M Gezondheidsrecht	

Dag 2: 4 april 2024

08.45	09.00	Aankomst panel	
09.00	09.45	Gesprek met opleidingsmanagement M Law & Finance, M Informatierecht, M European Private Law, M International Criminal Law, M International and European Law	
09.45	10.15	Pauze	
10.15	11.00	Gesprek met Examencommissie	
<i>Parallelsessies 3</i>			
11.00	11.30	Gesprek met studenten M European Private Law	Gesprek met studenten M International Criminal Law
11.30	12.00	Gesprek met docenten M European Private Law	Gesprek met docenten M International Criminal Law
12.00	13.00	Lunch	
<i>Parallelsessies 4</i>			
13.00	13.30	Gesprek met studenten M International and European Law	Gesprek met studenten M Informatierecht
13.30	14.00	Gesprek met docenten M International and European Law	Gesprek met docenten M Informatierecht
14.00	14.30	Pauze	

14.30	15.10	Gesprek met studenten M Law & Finance
15.10	15.50	Gesprek met docenten M Law & Finance
15.50	18.00	Opstellen voorlopige bevindingen M Gezondheidsrecht, M Informatierecht, M European Private Law, M International Criminal Law, M International and European Law (panel intern)

Dag 3: 5 april 2024

08.45	09.00	Aankomst panel
09.00	09.30	Overleg panel intern
09.30	10.15	Gesprek met opleidingsmanagement B en M Fiscaal Recht, M International Tax Law
10.15	10.30	Pauze
10.30	11.00	Gesprek met studenten B en M Fiscaal Recht
11.00	11.30	Gesprek met docenten B en M Fiscaal Recht
11.30	12.00	Pauze
12.00	12.30	Gesprek met studenten M International Tax Law
12.30	13.00	Gesprek met docenten M International Tax Law
13.00	14.00	Lunch
14.00	15.00	Opstellen voorlopige bevindingen B en M Fiscaal Recht, M International Tax Law (panel intern)
15.00	15.30	Vorbereiden eindgesprek (panel intern)
15.30	16.15	Eindgesprek management alle opleidingen
16.15	17.00	Opstellen laatste bevindingen
17.00	17.30	Mondelinge terugkoppeling

Bijlage 4. Geraadpleegde materialen

Het panel heeft voorafgaand aan het bezoek 15 eindwerken van de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid en 15 eindwerken van de bacheloropleiding Fiscaal Recht bestudeerd. De gegevens van de eindwerken zijn op aanvraag beschikbaar bij Academion. Daarnaast heeft het panel voor en tijdens het bezoek onder andere de volgende materialen geraadpleegd:

Daarnaast heeft het panel voor en tijdens het bezoek onder andere de volgende materialen geraadpleegd:

- Rapporten en besluiten vorige NVAO-beoordeling
- Canvas-omgeving alle vakken
- Zelfevaluaties en bijlagen
  - Algemeen deel
    - Domeinspecifiek referentiekader Rechtsgeleerdheid
    - Eisen Convenant civiel effect
    - Facultair onderwijsbeleid
    - Facultair Strategisch Plan en Onderwijsvisie
    - Facultair toetsbeleid en facultair toetskader
    - Onderwijsvisie Faculteit der Rechtsgeleerdheid en infographic, 2022
    - Onderwijs- en Examenregelingen bachelors, Nederlandstalige masters en Engelstalige masters, 2023-2024
    - Regels en richtlijnen Examencommissie Faculteit der Rechtsgeleerdheid, 2023-2024
    - Memo Lessen uit Corona, 2022
    - Programma onderwijsvernieuwing – probleemanalyse, 2019
    - Plan van aanpak onderwijsvernieuwing Masters en procesflow, 2021
    - Besluit tot start pilot-fase Amsterdam Law Practice (ALP), 2018
    - Taken, werkwijze en samenstelling Adviesraad Nederlandstalige juridische opleidingen, 2017
  - Opleidingsspecifieke delen
    - Schematische weergave van het curriculum van de opleiding
    - Eindtermen zoals geformuleerd in de OER
    - Koppeling eindtermen aan Dublin descriptorren
    - Samenstelling van het docententeam
    - Materialen van een aantal geselecteerde vakken
    - Uitstroomprofiel
    - Toetsprogramma
    - Rendementen van de afgelopen jaren
- Aanvulling OER voor schakelprogramma's FdR 2023-2024
- Infographic en hand-out aanwezigheidsplicht bachelors
- Aanvullende informatie m.b.t. de inzet van externe docenten en scriptiebegeleiders